

Oppvekstombudet
i Agder

Årsrapport 2024

Oppvekstombudet i Agder

Sett inn tittel nivå 3

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	3
2	Mandat for oppvekstombudet i Agder.....	4
3	Henvendelser.....	5
3.1	Barnets beste	5
3.2	Enkeltsaker	5
3.3	Kompleksiteten og variasjonen i henvendelsene.....	6
3.4	Samarbeid med ulike aktører.....	7
4	Fokusområder i 2024	8
4.1	Holdningsskapende arbeid og foreldresamarbeid	8
4.2	Overganger	8
4.3	Gjøre tjenesten kjent og tilgjengelig	8
4.4	Samarbeid for en trygg og inkluderende russetid.....	9
5	ELMO-nettverket.....	10
6	Avslutning og veien videre.....	10

1 Innledning

Oppvekstombudet i Agder har gjennom året hatt en viktig rolle i å ivareta rettighetene til barn, ungdom og lærlinger i Agder. Ombudet har fungert som en støttespiller og veileder for barn, foreldre og ansatte som jobber med barna. I tillegg har vi hatt et særlig fokus på holdningsskapende arbeid og bevisstgjøring rundt menneskesyn, rettigheter, inkludering og de ansattes plikt til å jobbe for et trygt og godt miljø.

I august 2024 trådte den nye opplæringsloven i kraft, som lovfester blant annet inkluderingsprinsippet. Dette representerer et viktig skritt mot en mer likestilt skolehverdag for alle barn og unge, uavhengig av bakgrunn, behov eller utfordringer. Lovendringene har hatt betydelig innvirkning på ombudets arbeid, spesielt med endringene i statsforvalterens mandat. De skal nå kun vurdere om pliktene i opplæringsloven er oppfylt, i motsetning til tidligere hvor de vurderte tiltak og skolens arbeid i den enkelte sak. Statsforvalteren har uttalt at det er viktig med ombud som kan være tett på i det fortløpende arbeidet med enkeltsaker.

Oppvekstombudet er en viktig bidragsyter for barn og unges oppvekstmiljø i Agder. Vi er med på å sikre at barn og unge blir hørt, sett og tatt på alvor. I dagens samfunn, med utfordringer i kommuneøkonomi og et verdensbilde i stor endring, er det viktig å ha en tjeneste som kan være en støtte, veileder og hjelp for de som har det vanskelig. Vi mottar svært gode tilbakemeldinger fra foreldre, skoler, barnehager, bedrifter og opplæringskontorer på jobben vi utfører, og vi blir ofte kontaktet igjen når vi har blitt kjent på den enkelte enhet. Oppvekstombudet utgjør en forskjell.

Rapporten gir en oversikt over ombudets aktiviteter, utfordringer og fremtidige satsingsområder, med særlig vekt på viktige endringer i lovverket og arbeidet for en trygg og inkluderende russetid.

“Tusen takk for hjelpen! Uten deg ville ikke vår sønn ha hatt sjans til å fullføre ungdomsskolen” - En pappa et sted på Agder

2 Mandat for oppvekstombudet i Agder

Formål

- Oppvekstombudet i Agder skal på fritt og selvstendig grunnlag jobbe for å ivareta barn og unges interesser i Agder.
- Oppvekstombudet i Agder skal jobbe for å fremme et godt oppvekst- og læringsmiljø for barn og unge i Agder gjennom hele løpet fra barnehagealder til fullført videregående opplæring, fritid inkludert.

Arbeidsområde og fokusområder

Hovedoppgavene for oppvekstombudet i Agder vil være:

- Ombudet skal være en lavterskeltjeneste for alle som ønsker informasjon knyttet til barn og unges rettigheter og plikter.
- Ombudet skal veilede og kunne bistå i enkeltsaker.
- Ombudet skal samarbeide med kommunene, fylkeskommunen og andre aktører rundt barn og unge.
- Ombudet skal jobbe forebyggende ved å påpeke utfordringer og forbedringsområder på systemnivå.
- Ombudet skal ha et særskilt blikk på overgangene i oppvekst- og utdanningsløpet, universelt tilrettelagte tjenester, inkludering og motvirkning av krenkelser, da spesielt med tanke på barn og unge som opplever krenkelser på bakgrunn av kjønn, etnisitet, funksjonsevne, alder, religion/livssyn, seksuell orientering/ kjønnsidentitet/ kjønnsuttrykk og sosial bakgrunn.
- Ombudet skal bidra til å sikre barn og unges rett til medvirkning i enkeltsaker og på systemnivå.
- Ombudet kan på eget initiativ fremme konkrete og prinsipielle saker.
- Ombudet skal også bidra til å hindre rasisme på alle nivåer i oppvekstforløpet.

Organisering av arbeidet

- Oppvekstombudet skal organiseres som én enhet, administrativt er de organisert under området for Innovasjon og organisasjonsutvikling.
- Oppvekstombudet har eget budsjettansvar og trekkes aktivt med i budsjettprosessen.
- Oppvekstombudet utarbeider årsrapport til fylkestinget.

3 Henvendelser

I løpet av året har ombudet mottatt ca. 300 henvendelser. Den største andelen av henvendelser er knyttet til oppfølging av barn og unge i enkeltsaker der ombudet har bidratt med råd og veiledning. I år som i fjor har vi sett en økende tendens av alvorlige saker der vi er involvert i en lengre tidsperiode. En del av henvendelsene er også knyttet til forebyggende arbeid i form av blant annet foredrag om trygt og godt skolemiljø, rettigheter og plikter og generell informasjon om oppvekstombudet. Vi har også sett en økning i antall henvendelser fra ansatte i barnehager, skoler, barneverntjenesten, helsetjenester, med flere som ønsker råd og veiledning i enkeltsaker og systemsaker. Vi opplever at vi er en godt benyttet ressurs i hele fylket, men jobber stadig for at flere skal benytte seg av vårt tilbud.

3.1 Barnets beste

I alle saker og avgjørelser som påvirker ett eller flere barn skal barns beste vurderes. Dette er et grunnleggende prinsipp forankret i FNs barnekonvensjon og norsk lov. Dette hensynet er også grunnleggende for arbeidet til oppvekstombudet.

Barnets egne meninger er en viktig del av vurderingen av barnets beste, og det er nær sammenheng mellom barnets beste og barnets rett til å uttrykke seg. Et gjennomgående mål for ombudets arbeid har vært å sikre at barns stemme blir hørt, og at barn, unge og lærlinger får reell mulighet til å medvirke i saker som angår dem. Ombudet har et kontinuerlig søkelys på barns rettigheter, og vi er opptatt av at barnets beste alltid skal være i sentrum for beslutninger som tas, og at deres medvirkning blir ivarettatt.

“Dette er første gang de faktisk har spurt meg hva jeg vil.. Og det er 3 år siden jeg sa fra om mobbingen... Takk.” -Ungdomsskoleelev et sted på Agder.

3.2 Enkeltsaker

Enkeltsakene som kommer inn til oss dreier seg blant annet om utfordringer som mobbing, vold, skolefravær og utenforskap. Alle våre saker er forskjellige og krever individuell tilpasning. En fellesnevner for disse sakene er likevel at de krever samtaler, møter, veiledning av foreldre og ansatte, samt at man må fungere som en brobygger i situasjoner hvor samarbeidsklimaet er utfordret.

Henvendelsene reflekterer et behov for både støtte i konkrete saker og generell informasjon om barn og unges rettigheter. Flere av sakene har pågått over lengre tid, og noen har vært alvorlige. Slike saker krever grundig oppfølging og tålmodighet, da det ofte involverer komplekse problemstillinger som berører flere instanser og aktører. Ombudet har hatt en viktig rolle som bindeledd, og sørget for at barns og unges stemme blir hørt og at de får nødvendig hjelp.

3.3 Kompleksiteten og variasjonen i henvendelsene

I løpet av et år jobber oppvekstombudet med mange forskjellige saker med flere ulike problemstillinger. Nedenfor har vi listet opp eksempler på noen av problemstillingene vi møter. Listen er ikke uttømmende, og det som står i “” er ett eksempel av flere vi har jobbet med innenfor gitt problemstilling. Eksempelene er hentet fra hele Agder og er anonymisert av hensyn til barnet. Mengden saker innen ulike problemstillinger er ulik, men listen viser noe av variasjonen i sakene. Vi har også flere saker med høy alvorlighetsgrad som vi ikke kan inkludere i eksemplene, da det ville være vanskelig å anonymisere dem.

- Skoleskyss og skolevei: Utfordringer knyttet til trygg skolevei. “Gutt blir utsatt for slag i bakhodet på bussen til skolen hver dag.”
- Generelt psykososialt miljø: Spørsmål knyttet til det generelle klassemiljøet. “Rektor søker hjelp etter å ha fått henvendelser fra flere foreldre som ønsker å bytte klasse eller skole på grunn av dårlig miljø på trinnet.”
- Anmeldelser til politiet: “En mor tar kontakt og trenger støtte og bistand i en sak der de ønsker å anmelde en lærer for grove krenkelser mot hennes barn.”
- Henvisninger til helsehjelp: I noen av våre saker blir det synlig at eleven trenger hjelp utenfor skolens mandat. Da hjelper oppvekstombudet til med råd om ulike tjenester som kan og bør involveres. “Den gutten er helt “ADHD” hva skal vi gjøre?” - sitat lærer.
- NAV: Flere av lærlingene vi er i kontakt med står i fare for å ikke bestå fagprøven eller at kontrakten deres blir hevet. Mange lærlinger har ikke oversikt over hvilken hjelp som finnes. “Jeg har fått beskjed om at kontrakten min blir hevet på grunn av fravær, hva skal jeg gjøre nå?”
- Skolebytte: I mange av våre saker får vi spørsmål knyttet til skolebytte. “Jeg er så frustrert over ledelsen nå at jeg vil bytte skole for sønnen min.”
- Juridiske spørsmål: Vi må være oppdaterte på empiri og lovverk. Vi får mange spørsmål knyttet til ulike lover og regler. Både foresatte og ansatte henvender seg til oss for hjelp med utfordrende juridiske spørsmål og avklaringer.
- Flyktninger: Vi har hatt en del henvendelser som omhandler hvordan lokalsamfunn behandler flyktninger både på skolen og på fritiden. “Det er ikke vårt problem at det er krig i Ukraina, kom dere hjem.”
- Vurderinger knyttet til barnets beste: I alle våre saker gjør vi vurderinger knyttet til barnets beste. Ulike barns beste kan stå opp mot hverandre, og barn som gruppe kan ha andre behov enn en enkeltelev. Vi ser stor usikkerhet når vurdering av barnets beste er komplisert, og spesielt når det utfordrer etablerte retningslinjer og rutiner.
- Barnets stemme: Vi ser i noen av våre saker at barnets rett til å bli hørt forsvinner i de voksnes engasjement i å få løst saken. “Hvorfor er det de voksne som skal bestemme hvordan jeg har det på skolen?” - elev vg1.
- Alternativ opplæringsarena: I noen saker møter vi elever som ikke mestrer å

gå på skolen slik det er forventet. Tilbud om alternativ opplæring eller andre treffende tiltak er ikke alltid tilgjengelig eller tilstrekkelig for eleven. “Vi har ett tilbud med denne snekkeren. Hvis eleven ikke vil ta imot dette tilbudet så har vi ikke noe annet, da er det bedre at han er hjemme.”

- Foreldrerollen: Vi hører gjentatte ganger fra ansatte på skoler at foreldre har en sterk negativ innvirkning på elevenes miljø. “Vi har ikke sjans til å komme videre i arbeidet når foreldrene holder på som de gjør”.
- Utvisning: Vi får også spørsmål knyttet til rettigheter og skolereglement. For eksempel ved urettmessig utvisning. Her veileder vi både foreldre og ansatte. Disse sakene havner ofte hos statsforvalter. “Statsforvalter ser ikke at skolen har vurdert mildere sanksjoner før vedtak om utvisning ble tatt”.
- Vold: Vi ser generelt en økning i alvorlighetsgraden i henvendelsene vi får, blant annet knyttet til vold og trusler. “Jeg fikk beskjed om at hvis jeg sladret til rektor så ville de stå utenfor butikken for å ta meg etter skolen. Jeg vet de har kniv og slåsshanske.”

Gjennom året mottar vi også flere henvendelser av mer forebyggende karakter som for eksempel:

- Forespørsler om deltakelse på foreldremøter med temaer om skolemiljø og hvordan voksne kan bidra til barns trivsel.
- Forespørsel om å bidra på foreldremøter på trinn som har særlige utfordringer.
- Læringlesamlinger i ulike kommuner i Agder.
- Samarbeid med Universitetet i Agder (UiA).
- Samarbeid med Fagskolen i Agder.
- Foredrag på samlinger for ansatte i kommunene.
- Besøk i ulike kommuner for å gjøre tjenesten vår kjent.

3.4 Samarbeid med ulike aktører

I 2024 har ombudet arbeidet for å gjøre tjenesten mer tilgjengelig for alle barn og unge i Agder. Gjennom veiledning har ombudet bistått i enkeltsaker og gitt råd om barns rettigheter, skolemiljø, psykisk helse og arbeidsforhold. Samarbeidet med barnehager, skoler, lærlinger og andre relevante aktører har vært viktig for å skape et helhetlig tilbud til barn og unge. Ombudet har hatt fokus på å opprettholde en god dialog med skolene i Agder for å sikre at barna får best mulig oppfølging og at saker blir løst på en konstruktiv måte. Vår erfaring er at skoler og kommuner som har vært i kontakt med oss ofte tar kontakt igjen på et senere tidspunkt. Gjennom året har viktige samarbeidspartnere blant annet vært kommuneadministrasjonene, barneverntjenesten, PPT, politiet, statsforvalter, NAV og andre ombud. Blant annet har vi årlig samarbeidsmøter med statsforvalteren sin avdeling for utdanning.

4 Fokusområder i 2024

Oppvekstombudet i Agder har i 2024 satt søkelys på holdningsskapende arbeid og foreldresamarbeid, samt støtte ved viktige overganger i barn og unges liv. Ombudet har også fortsatt arbeidet knyttet til Samarbeid for en trygg og inkluderende russetid i Agder. I tillegg har ombudet arbeidet med å gjøre tjenesten mer kjent og tilgjengelig.

4.1 Holdningsskapende arbeid og foreldresamarbeid

Et av ombudets hovedfokus i 2024 har vært å bidra til holdningsskapende arbeid blant voksne som jobber med barn og unge. Vi har sett et økende behov for bevisstgjøring rundt menneskesyn, og hvordan voksne kan støtte og veilede barn, unge og lærlinger i tråd med deres rettigheter. Det er avgjørende at både foreldre, lærere og andre voksne som er i kontakt med barn og unge, har en god forståelse av barns rettigheter og hvordan disse kan ivaretas i praksis. Ofte blir vi invitert inn på foreldremøter eller personalmøter i etterkant av at vi har vært involvert i en enkeltsak på skoler eller i barnehager. Dette skyldes nok at vi også i sak er tydelige på hva forskningen sier om hva som må til for at barn og unge skal oppleve trygghet og trivsel i barnehagen, på skolen, i lære og på fritiden.

Noe av det vi har gjort i denne sammenheng gjennom året er;

- Foredrag på foreldremøter i både skole og barnehage
- Bistått skoler i opprettelse av foreldrenettverk
- Bidratt inn i personalmøter / fellestid for lærere og barnehageansatte.
- Bidratt på fagdager for andre tjenester som barnevern og ppt.

“Jeg er så lei! De ungene tåler jo ingenting lengre!”

- Lærer på barneskole et sted på Agder-

4.2 Overganger

Oppvekstombudet har hatt fokus på overganger over flere år, og vi ser fremdeles viktigheten av dette fokuset. Overgangene mellom barnehage og skolestart, mellom grunnskole og ungdomsskole, overgangen til videregående skole og ikke minst overgangen til læretid for yrkesfagelevne er store og ofte vanskelige for elevene. Her er det viktig at vi voksne rundt hjelper, støtter og forbereder dem godt. Men det er mange andre overganger vi også må ta hensyn til som påvirker hvordan de har det i barnehage, på skolen eller på læreplassen sin. Dette har vi i oppvekstombudet alltid med oss inn i møte med barn og elever.

4.3 Gjøre tjenesten kjent og tilgjengelig

Ombudet har hatt et kontinuerlig fokus på å gjøre tjenesten mer kjent og tilgjengelig. Vi tenker det er viktig at alle foreldre og ansatte som jobber med barn og unge i Agder vet om oppvekstombudet slik at barn og unge får like muligheter til å bruke

oppvekstombudet uavhengig av hvor i Agder de bor. For å oppnå dette har vi blant annet jobbet med å synliggjøre tjenesten i de ulike kommunene i Agder. I desember 2024 fikk vi godkjent midler til å lage en informasjonsfilm om oppvekstombudet, som vi mener vil bidra til å spre informasjonen om tjenesten til alle barn og unge i Agder. For å gjøre tjenesten enklere og sikrere for våre brukere har vi i løpet av 2024 også digitalisert og automatisert vårt samtykkeskjema. Dette gjør det enklere enn tidligere å fylle ut og sende inn samtykkeskjema til oss, noe som vi tenker er viktig med hensyn til at vi ønsker at terskelen for å få hjelp av oss skal være lav.

4.4 Samarbeid for en trygg og inkluderende russetid

En viktig oppgave for ombudet i 2024 har vært å fortsette arbeidet knyttet til Samarbeid for en trygg og inkluderende russetid i Agder.

Russefeiringen har utviklet seg til en gruppefeiring, påvirket av sterke kommersielle krefter, noe som har negativ innvirkning på blant annet læringsmiljøet. Skoler rapporterer om utrygt skolemiljø og konflikter, mens ungdommer forteller om frykt for utenforskap, skadelig innenforskap, ruspress og kroppspress. Ungdommene sier at de ønsker trygghet, inkludering, og hjelp til å bekjempe utenforskap og gruppepress, og de trenger støtte for å oppnå dette.

Det er bakgrunnen for ombudets engasjement og deltakelse i fylkeskommunens arbeidsgruppe. Arbeidsgruppa har også deltatt i den nasjonale arbeidsgruppa 2026 – en ny feiring! sammen med to ungdomsrepresentanter fra Agder.

Arbeidsgruppa i fylkeskommunen har blant annet jobbet med dette:

- Arrangert to samlinger for russepresidenter og russekontakter, med deltakelse fra politi, SLT-koordinatorer og andre.
- Etablering av Agders første Hovedstyre for Agderrussen, og oppfølging av styret. Det har bidratt til felles start, stop og hviledager, samt inkluderende fellesaktiviteter.
- Legge til rette for samarbeid mellom elevråd og russestyre.
- Samarbeid med russekontaktene på VGS gjennom regelmessige møter med fokus på erfaringsdeling og informasjon.
- Opprettelse av nettsidene «Russetid og avgangsmarkering i Agder».
- Politisk sak: Fylkestinget i Agder vedtok 10. desember 2024 å støtte det lokale arbeidet med russeren på Agder. Fylkestinget vedtok ikke å støtte nasjonal strategi og handlingsplan for en ny avgangsfeiring i 2026.

Etter tre år med Samarbeid for en trygg og inkluderende russetid ser vi betydelige fremskritt i arbeidet. Stadig flere engasjerer seg i samarbeidet, og mye positivt er utrettet. Likevel er vi ikke i mål. Det er avgjørende at vi fortsetter å jobbe sammen for å sikre en trygg og god avslutning for alle etter 13 års skolegang. Det fortjener

de flotte ungdommene våre!

5 ELMO-nettverket

I 2024 har vi deltatt på flere fagsamlinger sammen med Elev-, lærling- og mobbeombudene i Norge, ELMO-nettverket. Disse samlingene arrangeres av Utdanningsdirektoratet (UDIR) og Universitetet i Stavanger (UiS). Her har vi fått tilgang til den nyeste forskningen. Vi har også hatt mulighet til å dele praksiserfaringer med andre ombud som arbeider med tilsvarende saker. Representanter fra UDIR følger disse samlingene, og vi kan stille spørsmål eller diskutere problemstillinger direkte med dem.

Vi har også vært bidragsytere i nettverket gjennom å svare på høringer og skrive kronikker i fellesskap. ELMO-nettverket er viktig for oss ombud. Det er et fora for hjelp, støtte, læring og ikke minst samarbeid på tvers av fylkeskommuner. Som et samlet, landsdekkende nettverk har vi større påvirkningskraft enn når vi står alene. I tillegg har vi arbeidsgrupper i nettverket som jobber med fokusområder som barnehage, lærlinger, høringer, grunnskole og så videre.

I 2024 ble det utført en evaluering av mobbeombudene etter bestilling fra Kommunesektorens organisasjon (KS), hvor vi også ble hørt som nettverk, i tillegg til at utvalgte ombud ble intervjuet. Agder var et av fylkene som ble intervjuet her. En av flere grunner til evalueringen var spørsmålet om fylkeskommunene fortsatt skal motta tilskudd for å ha mobbeombudsordning. Dette tilskuddet ble vedtatt videreført i statsbudsjettet, og fylkeskommunen fortsetter å motta tilskudd til disse stillingene. Agder får derfor fremdeles 1 million i årlig støtte i årene fremover.

6 Avslutning og veien videre

I 2024 har Oppvekstombudet i Agder gjennomført viktige tiltak for å styrke rettighetene til barn, unge og lærlinger. Gjennom informasjonsarbeid, veiledning og samarbeid har vi sikret barns rettigheter og jobbet målrettet med holdningsskapende arbeid.

Oppvekstombudet har møtt mange fantastiske mennesker i Agder – barn, unge, foreldre og ansatte. Vi ser ansatte som hver dag legger ned en betydelig innsats for at barn og unge i Agder skal oppleve en trygg og god oppvekst. Vi ser også hvordan kommuner og enheter strever med lovpålagte oppgaver på grunn av dårlig kommuneøkonomi. Barnets beste-vurderinger kommer i skyggen av økonomiske hensyn som ressursbruk og bemanning. Vi ser at rektorer, barnehagelærere og lærere sier opp og går over i andre yrker. Vi ser at politikere og samfunnsaktører utsettes for og utsetter andre for hets og krenkelser.

Oppvekstombudet vil minne politikerne om at barnets beste-vurdering er et grunnleggende hensyn som skal vurderes i alle saker som omhandler barn og unge, i tråd med barnekonvensjonen. Vi oppfordrer derfor politikere i Agder til å gå foran som gode rollemodeller, både når det gjelder barnets beste og ved å bidra til et positivt samarbeidsklima med fokus på respekt for hverandre.

I 2025 vil vi fortsette å sette søkelys på barn og unges rettigheter, spesielt innen barnehage, skole, læretid og fritid. Tidlig innsats i enkeltsaker er avgjørende, da vår erfaring viser at jo lenger tid som går før tiltak settes inn, desto vanskeligere blir det å løse utfordringene. Vi vil også ha søkelys på oppfølging og undersøkelsesfasen, jf. kapittel 12 i opplæringsloven.

I tillegg skal vi i Oppvekstombudet arrangere samling for ELMO-nettverket i august, og vi ser frem til å vise hvordan vi her på Agder jobber med trygt og godt oppvekstmiljø, samt å vise frem vår vakre landsdel.

Oppvekstombudet ser frem til å fortsette arbeidet i 2025 med fokus på inkludering, forebygging og tidlig intervensjon, samt å gjøre tjenesten enda mer synlig og bedre kjent.

“Effekten av arbeidet til Oppvekstombudet ser vi tydelig i enkeltsaker som kommer til oss der også ombudet er involvert.”

- Statsforvaltere i Agder. (Hentet fra skriftlig uttalelse knyttet til stortingsmelding. 34/2024)

AGDER
fylkeskommune

Agder fylkeskommune

Postboks 788, Stoa
NO-4809 Arendal

Besøksadresse Kristiansand:
Tordenskjolds gate 25

Org.nr.: 921 707 134
Bank: 3207.28.74993

Besøksadresse Arendal:
Ragnvald Blakstads vei 1

www.agderfk.no

